

більше, що тендерна документація готується замовниками торгів самотужки, без участі відповідних фахівців, бо на це у держави немає коштів. Підхід, який застосовують міжнародні фінансові організації до організації та проведення закупівлі, набагато ефективніший ніж національний, у нас навіть немає профільного закону, а діє в цій сфері урядова постанова. Підрядник, якого визначено переможцем торгів, дбаючи про свою

репутацію, не зможе сказати, що він не виконає якісь роботи — це нонсенс, а в Україні, на жаль, це досить часто зустрічається.

І наостанок хотілося б побажати найскорішого переходу до міжнародних правил організації та проведення закупівель, бо це відкриє перед Україною нові можливості для завоювання зовнішніх ринків.

ІНТЕРВ'Ю

АНТОН ЯЦЕНКО: «ЗАРАЗ СИСТЕМА ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ НА 80% ЗНАХОДИТЬСЯ В ТІНЬОВОМУ СЕКТОРІ»

Народний депутат України Антон Володимирович Яценко – один з тих, хто безпосередньо формує політику у сфері державних закупівель. Він очолює підкомітет з питань регулювання ринку державних закупівель, державного замовлення, конкурсів та діяльності державних підприємств Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики. Пан Яценко люб'язно погодився відповісти на кілька наших питань.

- Останніми змінами до Положення про держзакупівлі було ліквідовано Консультативно-методологічну раду. Чи вважаєте

Ви це рішення доцільним з точки зору прозорості та відкритості роботи Мінекономіки?

Перш за все хочу подякувати вашому виданню, що Ви звернулися до мене за моєю думкою. Я був одним з ініціаторів і навіть звертався з відповідним листом до Кабінету Міністрів щодо ліквідації консультативно-методологічної ради, оскільки, на мою думку, це непотрібний орган. Бо Мінекономіки могло перекладати на цей орган свою відповідальність за ті чи інші рішення, але при цьому не зобов'язане було враховувати його рекомендації, бо мало дорадчі функції. Не може бути двовладдя, хтось один має нести відповідальність за прийняті рішення, як із видачі так званих погоджень на одного учасника, так й із розгляду скарг і з інших питань. Крім того, вирішення питань займало багато часу.

- Громадськість неодноразово критикувала роботу Мінекономіки як спеціально уповноваженого органу з питань державних закупівель. На Вашу думку, чи ефективна вона зараз, чи сприяє економії державних коштів? Чи прозора сфера держзакупівель зараз?

Наскільки мені відомо, дуже багато зараз гострих питань накопичилося до Міністерства економіки як уповноваженого органу і у депутатських фракцій всіх без винятку, і у Головного контрольно-ревізійного управління. У мене є дуже глибокі сумніви, що треба, щоб був цей орган

уповноваженим. Або, можливо, треба створити якийсь окремий орган державної влади або іншу модель, але зараз він працює не ефективно.

Крім того, на сайті Мінекономіки, який дуже піариться, нічого немає крім оголошень про торги і оголошень про результати торгів. Немає інформації, як приймалося рішення замовником, кого обирали, за якими цінами, нічого цього немає!

Зараз немає жодної інформації, як розглядаються скарги. Немає жодної інформації, як видаються листи-погодження на закупівлю в одного учасника та торги з обмеженою участю. Це неpubлічна інформація, закрита. І тут я не кажу про конкретні факти, але можливі, теоретично, зловживання. Оскільки нема, з одного боку, прозорості, з іншого боку, нема демократичності у прийнятті рішень.

- Чи доцільно під час кризи залучати громадськість до моніторингу витрачання бюджетних коштів?

На мою думку, не лише доцільно, але й необхідно! Якщо взяти Конституцію України, то управління державними справами належить до компетенції громадськості. Чим більше інформації стає публічною про витрачання чи державних коштів, чи коштів природних монополій, тим менше імовірність зловживань. Якщо правду знає один тендерний комітет, - це одна імовірність, якщо її знає вся країна, - це інша імовірність. Громадськість не повинна приймати рішення, у кого і як купувати, але повинна жорстко контролювати, як купується, і в випадку, коли хтось бачить, що є порушення, має бути відповідна реакція правоохоронних органів, контролюючих органів, уповноваженого органу.

– На вашу думку, чи потрібні окремі ЗМІ для оприлюднення інформації про тендери та для висвітлення громадської думки задля забезпечення прозорості здійснення закупівель за державні кошти?

На мою думку, має бути багаторівневий спектр розгляду цієї проблеми. Якщо я підприємець і хочу взяти участь у торгах, я не повинен шукати їх по 25 сайтах і оголошення по 30 журналах – бо, до речі, окремі «гарячі голови» пропонували, щоб був у кожній облдержадміністрації свій журнал, а далі у кожного міста, у кожного селища і «чужих на погости не пускають», як то кажуть.

Повинна бути система. Один журнал. Це має бути державне видання, безумовно. І державний безкоштовний сайт. Так в усьому світі, до речі. Це зрозуміло з правової точки зору – надійне джерело інформації для оскарження, для оголошення результатів торгів, для укладення договору тощо має бути державним, як «Урядовий Кур'єр», де друкуються закони.

Але якщо інші видання також цю інформацію друкують, це непогано. І висвітлення діяльності щодо закупівель може друкуватися в будь-якому засобі масової інформації, це дуже добре. Крім того, є відповідна урядова постанова, прийнята ще в 2000 році, – про порядок висвітлення діяльності органів державної влади. Там є пункт стосовно державних закупівель: замовники мають на своїх сайтах додатково висвітлювати, що вони купують. Але це робиться крім основної публікації в спеціалізованому державному виданні та на сайті. Не треба підміняти, як кажуть ці «феодалі»: що от ми у своєму місті маємо газету, хочеш – читай її, а ні – так не дізнаєшся про тендер. Підприємець не може 800 газет перелопачувати, щоб взяти участь у тендері.

– Як автор прогресивного законопроекту, пов'язаного зі свободою слова, що ви можете порадити журналістам, яких не допускають до розкриття тендерних пропозицій, хоча це передбачено законодавством?

Я хочу порадити журналістам, по-перше, звертатися до нашого комітету з цього приводу. Телефонуйте, пишть листи – ми як депутати повністю відкриті до спілкування, будемо вживати відповідні заходи.

По-друге, звертайтеся, будь ласка, до комітету по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Верховної Ради. Звертайтеся до органів прокуратури, Служби безпеки України, МВС, Головки КРУ, Мінекономіки, що там є порушення. До професійних об'єднань своїх.

І висвітлюйте все це на сторінках газет, давайте, як то кажуть, політичну оцінку. На мою думку, коли чиновник не пускає людей на розкриття тендерних пропозицій – значить, там, безумовно, чи хабар, чи зловживання службовим становищем, чи якесь кумівство.

– Яким ви бачите новий закон про держзакупівлі? Чи будуть позитивні зміни, які основні принципи буде закладено у ньому? Чи залишать норму про присутність представників ЗМІ на розкриттях тендерних пропозицій?

Безумовно, ця норма має залишитись – я вважаю, жоден

депутат не буде проти цього. Це нормальна практика, має бути таке право у журналістів.

Ви знаєте, що Верховною Радою у першому читанні схвалено законопроект під реєстраційним номером № 2263-1, поданий Урядом. Він зараз доопрацьовується до другого читання. У принципі, має бути все позитивне взято з того, старого закону – там теж були гарні речі. Але, безумовно, не повинно бути монополізації громадського контролю, наприклад, у формі тієї ж Тендерної палати, яка була. Оскільки має бути широкий доступ громадських організацій, які в свою чергу можуть робити висновки, писати листи тощо.

Мають бути торги на зниження ціни, редукціон. Мають друкуватися цінові котирування, має бути відкритою вся інформація, але, на відміну від старого закону, вона має розміщуватись на державному сайті безкоштовно. Має бути державне видання, чітко зафіксовані його обов'язки – безкоштовно приймати оголошення, наприклад. Безкоштовною повинна бути тендерна документація, що надається учасникам.

Одночасно мають бути враховані норми та директиви ЄС і СОТ. Хочу зазначити, що треба припинити політизацію цього питання. Закон про закупівлі – це суто професійний документ, яким не повинні маніпулювати ті чи інші політики у своїх інтересах. Він повинен забезпечити максимально економне і прозоре витрачання державних коштів, державний і суспільний контроль за тендерами. Під державними коштами я розумію кошти державного бюджету та бюджетів усіх рівнів, фондів соціального страхування, кошти державних підприємств і монополій.

Корупція, на жаль, є в будь-якій країні: і в США, і в Японії, і в Євросоюзі. Але закон не повинен давати чиновнику жодного поля для маневру, щоб він не діяв за принципом «хочу – не хочу», щоб було все чітко регламентоване, від власне процедур до повного розкриття інформації та зворотнього зв'язку із громадськістю.

Предметами прискіпливого контролю має бути якість товару і його ціна. Вимоги мають бути чітко зафіксовані в тендерній документації, максимально доступній для всіх. Коли не розкрита інформація – одразу тендер має бути відмінено. За невідачу тендерної документації чиновник має нести відповідальність. Крім того, відповідальність чиновника має бути не лише адміністративною – хабар взяв на мільйон, а заплатив тисячу гривень штрафу – а кримінальною, роки так на три. Чиновник повинен розуміти, що державні закупівлі – це його суспільний обов'язок, а не джерело особистого збагачення.

Тому я виступив ініціатором створення відповідної робочої групи, щоб без політиканства зайшли туди представники всіх парламентських фракцій, Секретаріату Президента, засобів масової інформації, громадських діячів і напрацювали нормальний ефективний закон. Не треба кидатись у крайнощі, як ми робили раніше. Спочатку ми всі повноваження бездумно передали громадськості і мали певні проблеми з держзакупівлями, потім замість реформування закону відмінили закон, чим кинули в повний хаос систему державних закупівель. Регулююча постанова Кабміну за 8 місяців кілька разів змінювалася і один раз

навіть була скасована Конституційним Судом України.

Тому, на мою думку, треба створити відповідний робочий колектив, який без політиканства і якихось хитань напрацює, Верховна Рада прийме, Президент підпише нормальний цивілізований закон про державні закупівлі, який сформує прозорий ринок у цій сфері і забезпечить максимально ефективно витрачання бюджетних коштів.

Я дав собі зарок і розмовляв з членами нашого комітету, що ми не винесемо до сесійної зали закон, доки не буде усунута політична складова при його прийнятті, коли цей закон буде всіх влаштовувати. Але щоб закон влаштовував не чийсь власні бізнесові позиції, а позиції мінімізації корупції і максимальної ефективності витрачання державних коштів.

– Яким, на вашу думку, є рівень роботи сайту із держзакупівель Мінекономіки у порівнянні із колишнім сайтом?

Мене як депутата, Вас як журналіста, взагалі нас як громадян дуже цікавить конкретна інформація. Є на сайті оголошення про торги – це добре. Але де протокол розкриття тендерних пропозицій? Де протокол оцінки тендерних пропозицій? Де підтвердження того, що умови договору не відрізняються від умов тендерної документації? Де тендерна документація на сайті? Де інформація про розгляд скарг, які надходили? Де це все?! Нема цього!

Де інформація про видані листи-погодження?

Також варто спитати, чому сайт дуже повільно завантажується, чому на сайті навіть пошук нормальний не працює.

Ви журналіст, чому ви не можете отримати інформацію? Я, народний депутат – чому я не можу отримати інформацію? Прокурор відділу загального нагляду чому не може отримати цю інформацію?

На мою думку, потрібний безкоштовний сайт, на якому була б вся інформація. І пошук має бути нормальний, за назвами, за датою, за складними критеріями з урахуванням різних значень різних рубрик інформації, як у справжній пошуковій системі. Треба розміщувати на сайті для скачування повністю кожен випуск «Вісника Державних Закупівель», щоб можна було роздрукувати потрібну сторінку і вона виглядала як журнальна сторінка, як документ. І інформація щодо розгляду скарг має бути публічною, он раніше вона друкувалась у «Віснику державних закупівель», коли Міністерство Економіки теж було уповноваженим органом.

– Чи підходить Мінекономіка для ролі уповноваженого органу з держзакупівель? Якщо ні, то яка установа (можливо, окремо створена для цього) має виконувати ці функції?

Ми не повинні піддаватися стереотипам. Що це таке – уповноважений орган? Усе залежить від його функцій. Ми не можемо створити якесь гігантське міністерство, яке має своє «слідство» і «суд».

На мою думку, уповноважений орган повинен збирати консолідовану інформацію, надавати методологічну допомогу, навчальну літературу. У функції уповноваженого органу може входити друк офіційного журналу, підтримка

сайту, де розкриватиметься інформація. А далі вже – це взаємодія між органами влади: КРУ, Рахункова Палата, правоохоронні органи, Антимонопольний комітет. Міжвідомча координація може бути однією із функцій уповноваженого органу, це б значно зекономило державні кошти.

Мінекономіки залишив би виключно функцію видання журналу, ведення безкоштовного сайту і методологічну допомогу, видання безкоштовної навчальної літератури, можливо – міжвідомчу координацію.

– Чи повинен вестися реєстр недобросовісних учасників? Якщо так, то хто повинен його вести?

Це питання дуже дискусійне. Унесення до реєстру не повинне бути «смертною карою» для підприємства, кінець-кінцем, у якоїсь фірми може помінятися менеджмент та засновники – їй і після цього вхід на тендери закрити? Є людський фактор, вирок може бути винесений несправедливо, про це свідчить попередній досвід. Моя думка – скоріше, реєстр не повинен вестися на даному етапі розвитку системи держзакупівель, оскільки для боротьби із порушниками є суд і правоохоронні органи.

– Як ви вважаєте, починаючи з якої суми треба здійснювати закупівлі за тендерним законодавством, тобто яким має бути поріг застосування держзакупівель?

Це питання дуже болісне для чиновників. До того ж, деякі «гарячі голови» пропонують прив'язатися до євро чи іншої валюти, що «завдяки» нинішньому керівництву Нацбанку швидко зростає в ціні.

На мою думку, нормальна сума для початку відкритих торгів зараз має бути приблизно 50-100 тисяч гривень, а з нуля до 50 тисяч повинна бути процедура цінових котирувань. Тобто, цього порога не повинно бути, щоб уникнути спокуси подрібнення.

До речі, треба виписати, щоб процедура цінових котирувань також друкувалась і відмінялась нахшталт відкритих торгів.

Можна передбачити окремі випадки, коли закупівля робиться без тендера, наприклад – електроенергія. Але, до речі, Світовий банк і експерти Євросоюзу кажуть зараз, що у нас занадто широкий перелік виключень з тендерних процедур. З одного боку, цього не повинно бути. З іншого боку, для таких ситуацій, як подолання стихійного лиха, має прийматись урядом відповідний порядок. Досвід свідчить, що іноді трапляють катаклізми і потребують швидкого подолання. Дай Боже, звичайно, щоб їх не було.

– Чи повинен закон про держзакупівлі розповсюджуватися на всі публічні закупівлі (монополії, фонди, таке інше)?

На мою думку – безумовно. Бо про такі славні організації, як «Укрзалізниця», «Енергоатом» уже кажуть: що не тендер, то кримінальна справа. А що ж почнеться, коли для них тендерів не буде?

Тому єдине, про що я можу сказати, має бути окремий порядок, уточнення для них, наприклад, щодо виробничого

обладнання. Але думка деяких представників державних підприємств, що вони - такі самі суб'єкти господарювання, як комерційні структури – абсолютно хибна. Вони не такі ж самі, їх створювала держава, вони у державній власності. Держава – їхній господар. І господар вирішив, що їх треба контролювати через тендер.

Коли ці товариші піднімають ціни на квитки і кажуть, що «у нас, вибачте, виросли затрати», то ми платимо тричі, як громадяни, за жетон в метрополітені, за комунальні послуги, купляємо квитки на транспорт – це наша справа. А коли вони купують втричі дорожче – це не наша справа?! Тому треба їх контролювати, а того, хто порушує встановлену процедуру і бере за це хабаря, саджати до в'язниці.

– Які Ваші особисті плани на майбутнє? Чи пов'яжете ви його зі сферою державних закупівель? Є інформація, що ви планували захистити докторську дисертацію, чи стосується її тема державних закупівель?

Як народний депутат, я працюю в Комітеті Верховної Ради України з питань економічної політики, я є головою підкомітету з питань державних закупівель. Мій обов'язок – і законопроектну роботу проводити, і працювати з урядом, а також з громадськістю у відповідній сфері. Що стосується докторської дисертації, вона абсолютно іншого напрямку,

це методи математичної статистики. Людина повинна багатогранно розвиватися.

Спілкувався Юрій ШЕЛЯЖЕНКО

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Антон Володимирович Яценко, 31 рік.

Має дві вищих освіти: економічну та юридичну. Кандидат економічних наук.

У 1998-2002 рр. працював у Секретаріаті Верховної Ради.

У 2002-2003 рр. – завідувач відділу Адміністрації Президента.

У 2003-2004 рр. – помічник першого віце-прем'єр-міністра України.

У 2004-2005 рр. – проректор Київського економічного інституту менеджменту.

У 2007 р. в.о. старшого наукового співробітника Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України.

У 2007 році обраний народним депутатом України на позачергових парламентських виборах по списку Блоку Юлії Тимошенко.

ПУБЛІЦИСТИКА

ПЕРЕМОГА У ТЕНДЕРІ НА КАПБУДІВНИЦТВО: ВИГРАШ ЧИ ПОРАЗКА?

*Сніданок з'їж сам, обід віддай податківцям,
а вечерю інфляція з'їсть.*
Флоріан БОДНАР

Зважитися провести тендер на закупівлю робіт з капітального будівництва не легко замовнику торгів, а потенційному його переможцю ще складніше наважитися взяти участь у ньому. Хоча існують різні погляди на цю проблему. Отже, своїми думками про те, виграшем чи поразкою виявиться перемога у тендері, своїми прогнозами поділяться ті, хто безпосередньо стикається із ними.

Непроста справа у непрості часи

Капітальне будівництво — це одна з найкоштовніших статей витрат відомств та установ усіх рівнів. Наприклад, Мінфін витратив на капітальне будівництво у 2008 році 149 млн. грн. Міністерство оприлюднило цю цифру на своєму офіційному сайті, ще й назвало економією [1]. Можна погодитися,

що цифра лякає лише тих, хто не знайомий із сумами, які щорічно витрачаються на капітальне будівництво, капітальні ремонти на рівні держави. Але з іншого боку, специфічне становище примушує робити незвичайні кроки з економії. І вдало розроблене законодавство з державних закупівель цьому б не завадило. Усі ми знаємо, що закон про державні закупівлі не прийнято, а за відсутності головного нормативного акту, який регулював би цю сферу навіть у дрібницях, робив її прозорою, ефективності у використанні коштів держави не досягти.

Згідно із Постановою про держзакупівлі «об'єктом будівництва є кожна відокремлена будівля (виробничий корпус або цех, склад, житловий будинок тощо) чи споруда (міст, тунель, платформа, дорога тощо) з усіма улаштуваннями (галереями, естакадами тощо), монтаж устаткування,